

Šī instrukcija paredzēta zināšanu sniegšanai vispārīgos ievadapmācības jautājumos.

DARBA AIZSARDZĪBAS ORGANIZĒŠANA IESTĀDĒ

Darba aizsardzības sistēma ir izveidota un visi pasākumi tās ietvaros tiek veikti saskaņā ar Darba aizsardzības likumu, kā arī citiem LR spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, kas reglamentē skolēnu drošību un veselības aizsardzību.

Organizējot un veicot pasākumus darba aizsardzībā, tiek ņemta vērā tehnikas, higiēnas un medicīnas attīstība, kā arī elektrodrošības un ugunsdrošības prasības, kas ir saistošas darba videi.

Darba vide sabiedrībā tiek veidota un darba vietas aprīkotas tā, lai mazinātu iespējamo risku un izvairītos no to kaitīgās ietekmes, apzinot un novēršot riska avotus vai to rašanās cēloņus, nodrošinot labvēlīgus darba apstākļus, pienācīgu darba vietu aprīkojumu un darba procesa racionālu organizāciju.

Kopumā par darba aizsardzības sistēmas izveidi, drošiem darba apstākļiem un veselības aizsardzību atbildīgs ir iestādes vadītājs kurš darba aizsardzības jautājumus risina, konsultējoties ar nodarbinātajiem.

Skolēnu instruktāža darba vietā saskaņā ar attiecīgajiem veicamajiem darbiem un apstiprinātajām darba aizsardzības instrukcijām tiek veikta sekojoši:

1. ne retāk kā divas reizes gadā.

Veicot instruktāžas darba vietā, tiek izdarīti attiecīgi ieraksti darba aizsardzības instruktāžu reģistrācijas žurnālā un apliecināti ar instruētāja un instruējamā parakstiem.

1. Vispārējās prasības

- 1.1. Dotā instrukcija ir izstrādāta, lai sniegtu skolēniem pamatzināšanas un informāciju par pasākumiem, kas tiek veikti darba aizsardzības sistēmas ietvaros, lai pasargātu skolēna veselību un dzīvību no kaitīgo un bīstamo darba vides risku faktoru iedarbības.
- 1.2. Saskaņā ar šo instrukciju, ievadinstruktāža darba aizsardzībā tiek veikta visiem skolēniem, par ko tiek izdarīts ieraksts ievadinstruktāžu reģistrācijas žurnālā, kuru apliecina instruējamā un instruētāja paraksti.
- 1.3. Skolēnam ir jāzina un precīzi jāizpilda visas darba aizsardzības prasības, kas ir noteiktas šajā instrukcijā un apstiprinātās darba aizsardzības instrukcijās, kas viņiem ir saistošas konkrētajā darba vietā vai attiecīgā darba veida veikšanā.

2. Izglītojamā tiesības

- 2.1. Neuzsākt vai pārtraukt darbu, nekavējoši paziņojot par to nodarbību vadītājam vai skolas vadībai, gadījumā, ja konstatēts, ka:
  - nav nodrošināta veicamā darba drošība, t.sk., lietošanā esošo iekārtu, līdzekļu, ierīču vai aparātu ekspluatācija ir bīstama un rada nopietnus draudus personiskajai vai apkārtējo cilvēku veselībai un dzīvībai vai arī darba videi;
  - darba vietā lietojamās iekārtas nav apgādātas ar nepieciešamajām drošības ierīcēm un ietaisēm, nav veikti nepieciešamie drošības un veselības aizsardzības pasākumi;
  - skolēns nav nodrošināts ar nepieciešamajiem individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (IAL);
  - atteikties no darba aprīkojuma lietošanas vai darbu veikšanas, ja darbu izpilde neatbilst viņa sagatavotībai vai nav veikta instruktāža un apmācība darba vietā.

3. Izglītojamā pienākumi

- 3.1. Ievērot darba aizsardzības instrukciju prasības, veikt darbus tā, lai netiktu apdraudēta sava un apkārtējo veselība un dzīvība, neizraisītu avārijas vai citas bīstamas situācijas.
- 3.2. Izpildīt tikai viņam uzliktos pienākumus, nodarbību vadītāja norādījumus, rīkojumus un uzdevumus.

- 3.3. Darba izmantot tikai izsniegto darba aprīkojumu un ja ir nepieciešamās zināšanas un iemaņas darbam ar to.
- 3.4. Nepieciešamības gadījumā izmantot izsniegtos IAL.
- 3.5. Nekavējoties ziņot tiešajam nodarbību vadītājam par:
  - nelaimes gadījumiem darbā (nepieciešamības gadījumā un savas kompetences ietvaros sniegt cietušajam pirmo palīdzību un izsaukt neatliekamo medicīnisko palīdzību);
  - par iekārtu avāriju, ugunsgrēka izcelšanos vai citu ārkārtēju situāciju, kas apdraud skolēnu dzīvību un veselību, materiālās vērtības vai vidi (jārīkojas saskaņā ar instrukciju, kas nosaka prasības rīcībai attiecīgajā situācijā).

4. Darba un atpūtas laiks

Nodarbību sākumu, beigas un laiku atpūtai nosaka skolas "Darba kārtības noteikumi" saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

5. Smagumu pārnēsāšanas un pārvietošanas normas jauniešiem

- 5.1. Skolēnus no 16 līdz 18 gadu vecumam nedrīkst iesaistīt ar pastāvīgu smagumu pārnēsāšanu vai pārvietošanu saistītos darbos, kuros pārvietojamais svars pārsniedz: jauniešiem – 10 kg, jauniešiem – 4 kg.
- 5.2. Normām atbilstoša smagumu pārvešana vai pārvietošana darbiniekiem no 16 līdz 18 gadu vecumam tiek atļauta tikai tādos gadījumos, ja tās ir tieši saistītas ar profesionālo darbu un nepārsniedz vienu trešdaļu no darba laika.
- 5.3. MK nr. 610 par higiēnas prasībām izglītības iestādēm 7. punktā ir rakstīts, ka mācību iestāde veicina kārtību audzēkņiem glabāt ikdienā nepieciešamās lietas skolā, lai netiktu pārsniegts somas piepildījuma svars. Atbilstīgi vecuma grupām ir noteiktas normas, cik smagas somas bērns drīkst nest:
  - skolēni līdz 9 gadiem — 2,5–3,5 kg;
  - 9–11 gadu vecumā — 3,5–4 kg;
  - 12–13 gadu vecumā — 4–4,5 kg;
  - 14–15 gadu vecumā — 4,5–5 kg;
  - 16 gadus un vecāki — 5 kg un vairāk.

6. Kravas pārvietošana ar rokām

- 6.1. Ar kravas pārvietošanu ar rokām saprot kravas saturēšanas un transportēšanas operācijas, kuru laikā kravu var celt, likt, grūst, vilkt, nest un pārvietot.
- 6.2. Kravas pacelšanu veic:
  - pietuities;
  - turēt kravu pēc iespējas tuvāk ķermenim;
  - turēt muguru un kaklu vienā līnijā;
  - iztaisnot ceļgalus, paturot muguru taisnu;
  - piecelties lēnām un bez rāvieniem, iztaisnojot kājas.

7. Individuālie aizsardzības līdzekļi (IAL)

- 7.1. Individuālie aizsardzības līdzekļi kalpo skolēna aizsardzībai pret bīstamo un kaitīgo faktoru iedarbību.
- 7.2. IAL pēc pielietojuma iedala:
  - dzirdes orgānu aizsardzībai;
  - elpošanas orgānu aizsardzībai;
  - pret krišanu no augstuma;
  - izolētie apģērbi;
  - speciālais apģērbs;
  - speciālie apavi;
  - roku aizsardzībai;

- galvas aizsardzībai;
- sejas aizsardzībai;
- acu aizsardzībai.

8. Iespējamie veselībai kaitīgie faktori

- 8.1. Fizikālie faktori (darba vietas plānojums, troksnis, apgaismojums, mikroklimats, starojums, elektromagnētiskie lauki, u.c.);
- 8.2. Fiziskie faktori (smags darbs, atkārtotoša fiziska piepūle, darba pozas, redzes noslodze u.c.);
- 8.3. Psiholoģiskie un emocionālie faktori (darba laiks, darba laika deficīts, monotons darbs, nespēja ietekmēt darba procesu, darba stress u.c.);
- 8.4. Ķīmiskie faktori (vielas un produkti, putekļi u.c.);
- 8.5. Bioloģiskie faktori (mikroorganismi, u.c.);
- 8.6. Traumatisma riska faktori (ierīces, rokas darbarīki);
- 8.7. Ergonomiskie faktori (darba dizains u.c.).

9. Kolektīvie aizsardzības līdzekļi

- 9.1. Vispārējā un vietējā ventilācija,
- 9.2. Bīstamo darbu posteņu, kustošo detaļu norobežošana ar aizsargnožogojumiem,
- 9.3. Nodarbību un atpūtas režīma maiņa stresu un sociālās spriedzes novēršanai,
- 9.4. Mazāk bīstamu tehnoloģiju ieviešana,
- 9.5. Drošības, brīdinājuma zīmju uzstādīšana un to ievērošana.

10. Drošības zīmes

- 10.1. **Aizlieguma zīmes** – zīmes, kuras aizliedz darbību, kuras rezultātā tiek izraisīta bīstamība. Raksturīgās īpašības: apaļa forma, melna piktogramma uz balta fona, sarkanas malas un diagonāla līnija.
- 10.2. **Brīdinājuma zīmes** – zīmes, kuras brīdina par esošo bīstamību. Raksturīgās īpašības: trīsstūra forma, melna piktogramma uz dzeltena fona ar melnām malām.
- 10.3. **Rīkojuma zīmes** – zīmes, kuras norāda uz konkrēto darbību. Raksturīgās īpašības: apaļa forma, balta piktogramma uz zila fona.
- 10.4. **Papildizejas un pirmās palīdzības zīmes** – zīmes, kuras sniedz informāciju par pirmās palīdzības vai glābšanas iekārtām, vai papildizejām. Raksturīgās īpašības: taisnstūra vai kvadrāta forma, balta piktogramma uz zaļa fona.
- 10.5. **Ugunsdzēsības zīmes** – norāda uz ugunsgrēka dzēšanas iekārtas atrašanās vietu. Raksturīgās īpašības: taisnstūra vai kvadrāta forma, balta piktogramma uz sarkana fona.

11. Vispārējās darba higiēnas prasības

- 11.1. Darbināt ventilācijas, vēdināšanas sistēmu visu nodarbību laiku.
- 11.2. Mazgāt rokas, kad tās kļuvušas netīras, pirms ēšanas un darbu beidzot.
- 11.3. Ēst tikai speciāli iekārtotās telpās.
- 11.4. Ūdeni dzert tikai šim nolūkam paredzētās vietās.
- 11.5. Neglabāt dzeramo ūdeni darba vietā – sasilis ūdens var būt par iemeslu saslimšanai ar infekcijas slimībām.

12. Ugunsdrošības prasības

- 12.1. Neaizdedzināt sērskociņus, šķiltavas un neizmantojot atklātu uguni ugunsnedrošās vietās.
- 12.2. Netīrus slaukāmos materiālus savākt šim nolūkam paredzētajās tvertnēs.

- 12.3. Nepieļaut, ka darba vietās uzkrājas ugunsnedroši materiāli (putekļi, slaukāmie materiāli).
- 12.4. Pieejas ugunsdzēsamajam inventāram vienmēr turēt brīvas.
- 12.5. Ugunsdzēsamo inventāru izmantot tikai ugunsgrēka dzēšanai.
- 12.6. Nepieļaut elektrodzinēju, elektroiekārtu un vadu pārkaršanu.
- 12.7. Ja pamanīta elektroiekārtas pastiprināta sasilšana, izslēgt to un ziņot tiešajam darbu vadītājam.
- 12.8. Ja atklātas aizdegšanās pazīmes (dūmi, degošas izolācijas smaka u.c.) izslēgt iekārtas un ziņot tiešajam vadītājam.
- 12.9. **Ja izcēlies ugunsgrēks, nekavējoties pa tālruni 112 izsaukt ugunsdzēsējus.**

13. Izglītojamo rīcība avārijas un citos ārkārtējos gadījumos

- 13.1. Nekavējoties pārtraukt darbu, izslēgt darbojošās iekārtas.
- 13.2. Ja radusies cilvēku veselībai un dzīvībai bīstama situācija, nekavējoties ziņot par to citiem skolēniem un atstāt darbu veikšanas vietu.
- 13.3. Nekavējoties ziņot par notikušo tiešajam darbu vadītājam.
- 13.4. Ziņot par avāriju attiecīgajiem avārijas dienestiem.
- 13.5. Līdz avārijas vai glābšanas dienestu ierašanās brīdim rīkoties saskaņā ar tiešā darbu vadītāja vai citas atbildīgās amatpersonas norādījumiem.

14. Izglītojamā rīcība, ja ir noticis nelaimes gadījums

- 14.1. Saslimšanas gadījumā vai ja noticis nelaimes gadījums darbā, pārtraukt darbu un ziņot par notikušo tiešajam darbu vadītājam
- 14.2. Ja saslimis vai cietis nelaimes gadījumā cits skolēns, sniegt viņiem pirmo palīdzību saskaņā ar instrukciju "Pirmās palīdzības sniegšana nelaimes gadījumos", ja nepieciešams izsaukt ātro medicīnisko palīdzību (zvanīt **113** vai **112**) un ziņot nodarbību vadītājam.

15. Pārvietošanās noteikumi skolas teritorijā

- 15.1. Skolas teritorijā, telpās, objektos pārvietoties uzmanīgi, neskriet.
- 15.2. Apiet vietas, kur iespējama dažādu priekšmetu krišana.
- 15.3. Neiet aiz elektroiekārtu un mehānismu nožogojumiem.

16. Atbildība par darba drošības noteikumu neievērošanu

- 16.1. Personas, kas pārkāpj darba aizsardzības instrukciju, iekšējās darba kārtības noteikumu prasības, atkarībā no sekām, tiek sauktas pie disciplināras atbildības.